

Смачило Валентина, Наливайко Тарас. Визначення стилю управління на підприємствах будівельної сфери. *Економічний дискурс*. 2020. Випуск 1. С. 52-58.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-1-6>

УДК 331.104.2

JEL Classification M540

Смачило Валентина

канд. екон. наук, доцент, професор кафедри економіки
Харківський національний університет будівництва та архітектури
м. Харків, Україна

E-mail: miroslava.valya@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6153-1564

Наливайко Тарас

здобувач
Харківський національний університет будівництва та архітектури
м. Харків, Україна

E-mail: miroslava.valya@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2149-7370

ВИЗНАЧЕННЯ СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ СФЕРИ

Анотація

Вступ. Стиль управління в багатьох випадках буде обумовлювати ефективність роботи колективу підприємства. Саме тому вивчення стилів управління, які характерні для вітчизняних суб'єктів господарювання, та їх коригування відповідно до цілей діяльності є важливим завданням в сфері управління персоналом підприємств будь-якої сфери. Відповідно, метою статті є дослідження стилів управління на підприємствах сфери будівництва Харківського регіону на основі методики Блейка-Мутона.

Методи. Під час дослідження проводилося анкетування за переліком питань Блейка-Мутона серед керівного складу будівельних підприємств Харківського регіону, де використовувалася бальна оцінка, здійснювалася обробка анкет та розрахунок координат за управлінською решіткою, визначався стиль управління.

Результати. В результаті проведення оцінювання стилів управління серед малих суб'єктів господарювання в сфері будівництва Харківського регіону на основі опитування за анкетною Блейка-Мутона та позиціювання в матриці, було встановлено, що перевага надається командному стилю з більшою орієнтацією у виробництво.

Перспективи. В подальших дослідженнях планується збільшити вибірку та диференціювати її за розмірами підприємств: малі, середні, великі, щоб визначити вплив розміру суб'єкта господарювання на стиль керівництва.

Ключові слова: управління, стиль управління, решітка Блейка-Мутона, підприємство.

Вступ.

Результативність та сталість сучасних організацій в багатьох випадках залежить від ефективного управління всіма системами суб'єкта господарювання, в тому числі й людськими ресурсами. Відповідно, можна сказати, що стиль управління буде визначати ефективність роботи колективу підприємства. Саме тому вивчення стилів управління, які характерні для вітчизняних суб'єктів господарювання, та їх коригування відповідно до цілей діяльності, є важливим завданням в сфері управління персоналом підприємств будь-якої сфери.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Сучасна парадигма управління людьми в процесі праці має безліч теорій, які об'єднують в три еволюційні групи: одновимірні, двовимірні та трьовимірні. Щодо останніх точиться суперечка щодо їх доцільності [1].

Дослідження еволюції стилів управління в праці [1] пропонується розпочати ще з робіт Арістотеля, бачення якого можна знайти у відомій моделі К. Левіна, який виділяв три стилі управління: ліберальний, демократичний, авторитарний. В подальшому Р. Лайкрет запропонував підхід, який передбачає виділення чотирьох стилів управління, які розташовувалися в межах одного континууму. Паралельно з підходом Р. Лайкрета, розробляються підходи, які спрямовані не на один фактор, а на два, що обумовлює появу двовимірних класифікацій стилів управління, де в основу покладено орієнтацію на людину та на виробничі завдання. Однією з найвідоміших «решіток» є розробка американських вчених Р. Блейка та Д. Мутона, яка, в подальшому, була допрацьована А. Мак Канс.

Вітчизняні вчені використовували розробки закордонних науковців та імплементували існуючі класифікації в діяльність українських суб'єктів господарювання. Такі дослідження представлені в роботах Петрушенко М.М. [2], Пунько Б.М. та Смолинець І.Б. [3], Кудінової М.М., Меденець В.В. та Паніної А.В. [4]. Також рекомендації щодо доцільності використання решітки Блейка-Мутона висловлювалися й практиками в сфері управління персоналом на підприємствах [5-8].

Мета.

Дослідити стилі управління на підприємствах сфери будівництва Харківського регіону на основі методики Блейка-Мутона.

Методологія дослідження.

Під час дослідження проводилося анкетування за переліком питань Блейка-Мутона серед керівного складу будівельних підприємств Харківського регіону, де використовувалася бальна оцінка, здійснювалася обробка анкет та розрахунок координат за управлінською решіткою, визначався стиль управління.

Результати.

Однією з найбільш відомих матриць або решіток є решітка Блейка і Мутона (managerial grid) в подальшому – Blake and Mouton leadership grid. Вона представляє собою матрицю, яка утворена двома осями в проміжку від 1 до 9: горизонтальна (вісь абсцис) демонструє орієнтацію на виробничі завдання, а вертикальна (вісь ординат) – орієнтацію на людину. Матриця представлена 5 базовими стилями управління [4]:

- 1.1 – примітивне керівництво;
- 1.9 – соціальне керівництво;
- 5.5 – виробничо-соціальне управління;
- 9.1 – авторитарне керівництво;
- 9.9 – командне керівництво.

Процедура застосування управлінської решітки Блейка-Мутона представлена на рис. 1. Координати точки та, відповідно, стиль управління, визначаються на основі опитувальника, що містить 18 тверджень, на які необхідно дати відповідь за шкалою від 0 до 5, яка передбачає, що 0 – ніколи, а 5 – завжди здійснюється дія відповідно до твердження. Також допустимі проміжні варіанти: інколи, рідко, часто. Дана анкета пропонується керівництву підприємства, яким проставляється оцінка в балах за кожним з 18 пунктів [5; 6; 9]. Після заповнення опитувальника, всі відповіді розбиваються на дві групи.

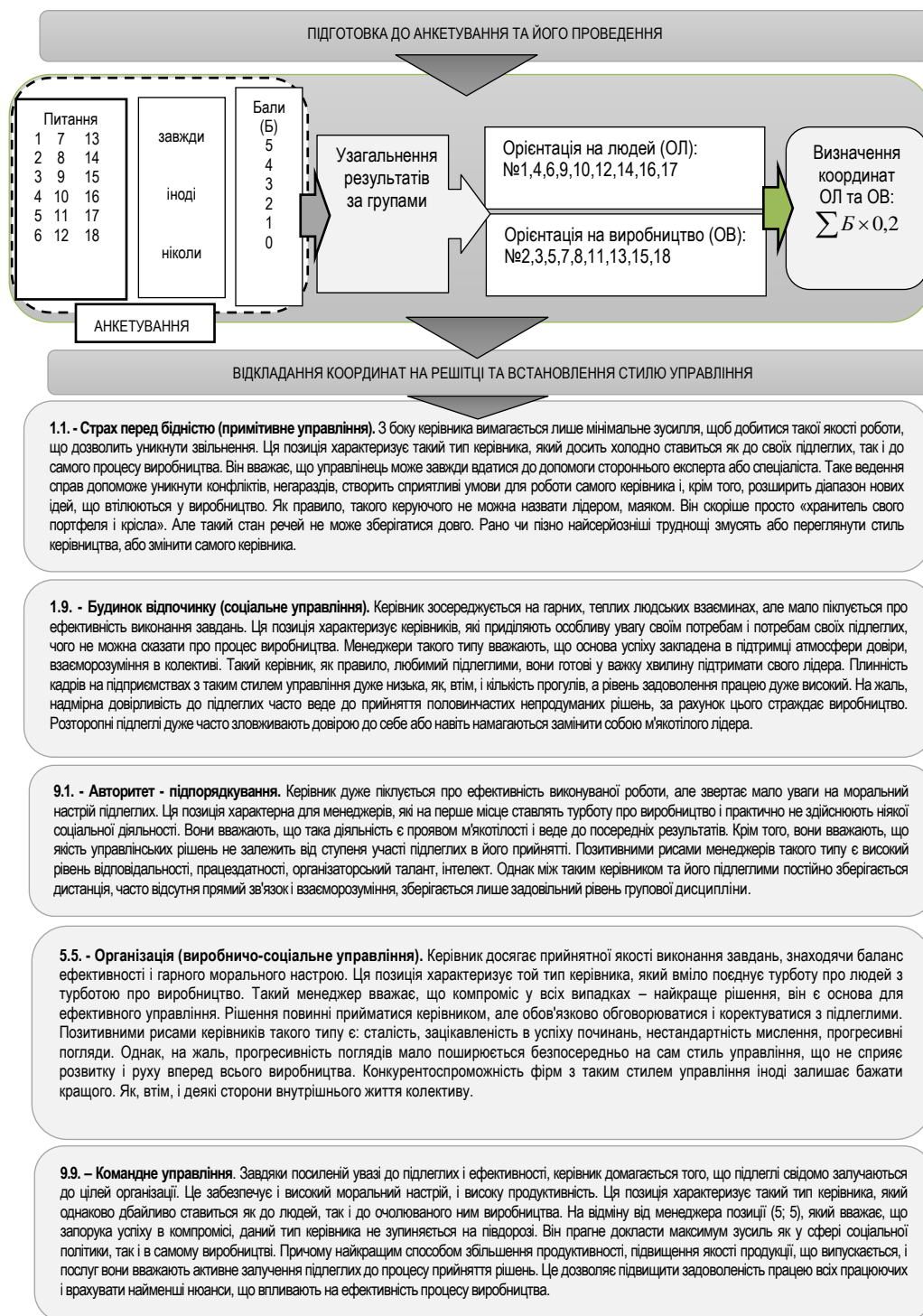

Рис. 1 Процедура застосування управлінської решітки Блейка-Мутона

*Джерело: розроблено авторами на основі [1-9].

Перша група спрямована на людей, це питання №1, 4, 6, 9, 10, 12, 14, 16, 17, а друга група спрямована на виробничі завдання, це питання №2, 3, 5, 7, 8, 11, 13, 15, 18. За кожною групою підбивається сума, яка коригується на коефіцієнт 0,2 [5]. Таким чином отримується координата та визначається стиль управління. Відповідно до класифікації, яка була наведена раніше, виділяється 5 альтернатив (рис. 1). Найбільш прогресивним є стиль управління 9.9, який націлений на формування так званого командного управління. Він враховує інтереси всіх членів колективу та, відповідно, забезпечує ефективне виконання завдань. В цілому це гарантує загальну ефективність діяльності.

Авторами було розіслано анкету представникам суб'єктів малого підприємництва будівельної сфери. Участь в анкетуванні приймали керівники та власники десяти суб'єктів господарювання. Результати опитування наведено в табл. 1. Умовою оприлюднення результатів дослідження стала анонімність суб'єктів господарювання.

Таблиця 1. Результати опитування керівників суб'єктів господарювання в сфері будівництва Харківського регіону*

Підприємство	№ питань									Всього ОЛ	ОЛ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1	5	4	4	4	5	3	5	3	5	34	6,8
2	3	5	4	5	5	3	4	5	4	32	6,4
3	3	4	5	3	5	4	5	5	3	32	6,4
4	4	5	5	3	4	5	5	3	5	33	6,6
5	4	4	5	3	4	5	5	3	4	33	6,6
6	3	4	5	5	5	3	4	4	4	40	8
7	4	2	3	5	5	3	2	4	3	37	7,4
8	4	3	4	4	4	4	4	4	4	34	6,8
9	3	2	4	4	3	3	4	3	4	35	7,0
10	4	5	5	4	4	5	5	5	4	40	8
Підприємство	№ питань									Всього ОВ	ОВ
	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
1	4	3	0	4	3	4	5	5	5	37	7,4
2	4	3	4	5	5	4	4	5	4	39	7,8
3	4	3	2	5	5	4	3	5	5	41	8,2
4	3	4	3	5	4	3	4	2	4	38	7,6
5	3	4	4	5	4	3	3	2	4	37	7,4
6	5	4	5	2	5	4	5	5	5	37	7,4
7	4	1	5	5	4	3	4	5	4	29	5,8
8	2	4	4	4	3	3	5	4	4	34	6,8
9	2	4	5	5	5	4	5	4	3	32	6,4
10	4	4	5	5	5	5	4	5	5	43	8,6

*Джерело: узагальнено авторами на основі обробки анкет.

Таким чином, маючи координати відкладемо їх в полі та визначимо стиль управління на кожному суб'єкті господарювання (рис. 2).

Як бачимо з рис. 2, стиль управління будівельних підприємств, що аналізуються, знаходиться в квадранті «Командне керівництво», але з більшою орієнтацією на виробництво.

Тобто, можна сказати, що необхідно розробити заходи, які б сприяли більшій орієнтації на персонал та підвищити рівень соціально відповідального управління працівниками на підприємстві.

Вважається [7], що такий стиль управління не підходить для великих організацій. Але у великих проектах, в теорії, саме він вважається оптимальним в довготривалій перспективі.

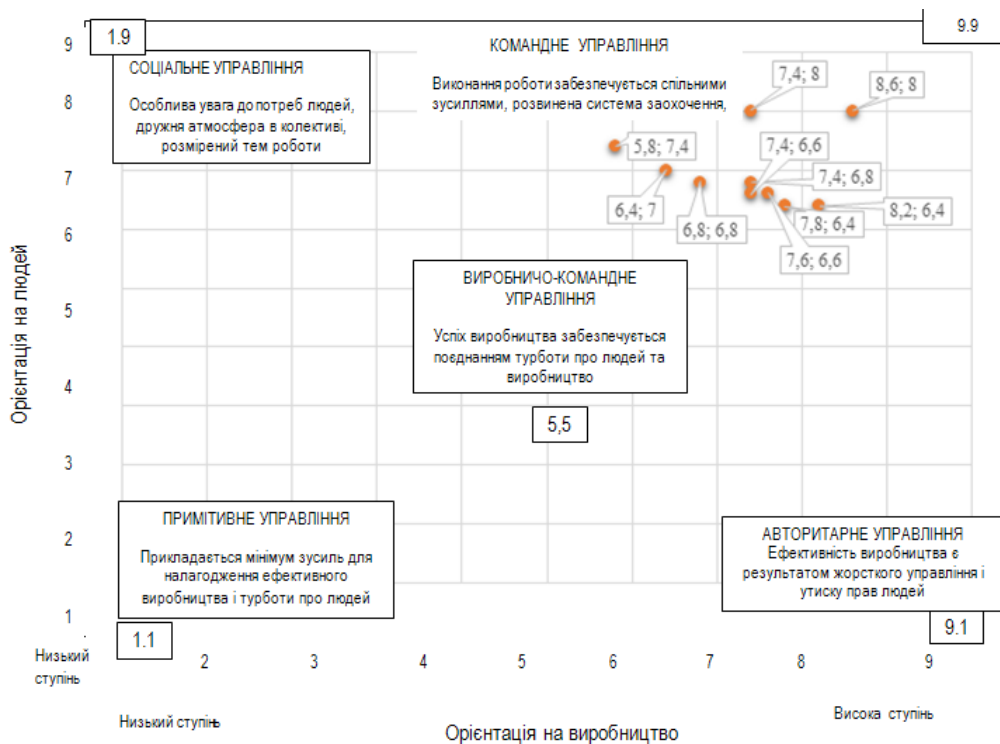

Рис. 2 Позичування будівельних підприємств Харківського регіону в матриці Блейка-Мутона

*Джерело: побудовано авторами на основі табл. 1.

Висновки і перспективи. В результаті проведення оцінювання стилів управління серед малих суб'єктів господарювання в сфері будівництва Харківського регіону на основі опитування за анкетною Блейка-Мутона та позиціювання в матриці, було встановлено, що перевага надається командному стилю з більшою орієнтацією у виробництво. В подальших дослідженнях планується збільшити вибірку та диференціювати її за розмірами підприємств: малі, середні, великі, щоб визначити вплив розміру суб'єкта господарювання на стиль керівництва.

Список використаних джерел

1. Ксенофонтowa Е.Г. Современные концепции эффективного лидерства в организациях: общее и особенное. *Вестн. Моск. Ун-та. Сер. 18. Социология и политология*. 2017. № 2. С. 49-72
2. Петрушенко М.М. Щодо питання про зміст менеджменту як концепції та соціально-економічного процесу. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. 2011. №2. С. 59–67.
3. Пунько Б.М., Смолинець І.Б. Теоретико-прикладна модель структурно-факторної організації господарської діяльності підприємства. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2011. Вип. 4. С. 138-146.
4. Кудінова М.М., Меденець В.В., Паніна А.В. Сучасні аспекти лідерства в організаціях України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Випуск 2 (07). С. 88-93.
5. Золотарев В.В. Управленческая решетка Блейка и Мутон URL: <http://www.ct-v.ru/category/upravlencheskaya-reshetka-bleika-i-mutona> (дата звернення 15.02.2020).

6. Управлінська решітка Блейка-Моутон URL: <http://um.co.ua/14/14-1/14-14560.html> (дата звернення 15.02.2020).

7. Макаревич А. 5 типів керівників по Блейку-Мутон URL: <https://l-a-b-a.com/blog/847-5-osnovnyh-tipov-upravlencev> (дата звернення 15.02.2020).

8. Стили руководства в менеджменте и управлении командой URL: <https://blog.ganttpro.com/ru/stili-rukovodstva-v-menedzhmente-i-upravlenii-spezificheskimi-osobennosti/> (дата звернення: 15.02.2020).

9. Насколько хороший вы руководитель. Online тест Р. Блейка URL: <http://profitest.devicecollection.com/tests-list/naskolko-horoshij-vy-rukovoditel-online-test-r-blejka>. (дата звернення: 15.02.2020)

Статтю отримано: 16.02.2020 / Рецензування 17.03.2020 / Прийнято до друку: 20.03.2020

Valentyna Smachylo

Ph.D. (in Economics), Associate Professor, Professor
Department of Economics
Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture
Kharkiv, Ukraine

E-mail: miroslava.valya@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6153-1564

Taras Nalyvaiko

Doctoral Student
Department of Economics
Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture
Kharkiv, Ukraine

E-mail: miroslava.valya@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2149-7370

DETERMINATION OF MANAGEMENT STYLE IN ENTERPRISES CONSTRUCTION INDUSTRY

Abstract

Introduction. Management style in many cases will determine the efficiency of the company staff. That is why studying the management styles that are characteristic of domestic business entities and, accordingly, adjusting them according to the objectives of the activity, is an important task in the field of personnel management of enterprises of any sphere. Accordingly, the purpose of the article is to investigate management styles at Kharkiv region construction companies based on the Blake-Mouton technique.

Methods. Survey was conducted on the list of Blake-Mouton questions during the research, which used a point score, among management of construction enterprises of Kharkiv region, processing of survey and calculation of coordinates according to the managerial grid, determining the style of management.

Results. As a result of evaluating management styles among small business entities in the Kharkiv region, based on the Blake-Mouton survey and positioning in the matrix (managerial grid), it has been found that commanding style with a greater production orientation is preferred.

Discussion. Further research plans to increase the sample size and differentiate it by size of enterprise: small, medium, large to determine the impact of the entity's size on leadership style.

Keywords: management, management style, Blake and Mouton leadership grid, enterprise.

References

1. Ksenofontova, Ye.G. (2017). Sovremennye koncepcii effektivnogo liderstva v organizacijah: obshhee i osobennoe. [Modern concepts of effective leadership in organizations: general and special]. *Bulletin of Moscow University. Series 18. Sociology and Political Science* [Vestnik Moskovskogo Universiteta. Seriya 18. Sotsiologiya i politologiya], 18, 2, 49-72. [in Rus.]
2. Petrusenko, M.M. (2011). Shchodo pytannia pro zmist menedzhmentu yak kontseptsii ta sotsialno-

ekonomichnoho protsesu. [On the content of management as a concept and socio-economic process] *Visnyk SumDU [Bulletin of SSU]*, 2, 59–67. [in Ukr.]

3. Punko, B.M., Smolynets, I.B. (2011). Teoretyko-prykladna model struktarno-faktornoj orhanizatsii hospodarskoi diialnosti pidpriemstva. [Theoretical and applied model of structural-factor organization of economic activity of the enterprise] *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Ekonomichni nauky [Bulletin of Kamyans-Podilskyi Ivan Ogiyenko National University. Economic sciences]*, 4, 138-146. [in Ukr.]

4. Kudinova, M.M., Medenets, V.V., & Panina, A.V. (2017). Suchasni aspekty liderstva v orhanizatsiakh Ukrainy [Current Aspects of Leadership in Ukrainian Organizations]. *Skhidna yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia [Eastern Europe: Economics, Business and Management]*, 2, 88-93. [in Ukr.]

5. Zolotarev V.V. Upravlencheskaja reshetka Blejka i Muton. *www.ct-v.ru*. Retrieved from http://www.ct-v.ru/category/upravlencheskaya-reshetka-bleika-i-mutona_

6. Upravlinska reshitka Bleika-Mouton. *um.co.ua*. Retrieved from <http://um.co.ua/14/14-1/14-14560.html> [in Ukr.]

7. Makarevich A. 5 tipov rukovoditelej po Blejku-Muton. *l-a-b-a.com*. Retrieved from https://l-a-b-a.com/blog/847-5-osnovnyh-tipov-upravlencev_

8. Stili Rukovodstva v Menedzhmente i Upravlenii Komandoj. *blog.ganttpro.com*. Retrieved from <https://blog.ganttpro.com/ru/stili-rukovodstva-v-menedzhmente-i-upravlenii-specifications-i-osobennosti/>

9. Naskolko horoshij vy rukovoditel. Online test R. Blejka. *profitest.devicecollection.com*. Retrieved from <http://profitest.devicecollection.com/tests-list/naskolko-xoroshij-vy-rukovoditel-online-test-r-blejka>.

Received: 02.16.2020 / Review 03.17.2020 / Accepted 03.20.2020

